

Posudek na doktorskou disertační práci Pavla Žďárského: Milan Machovec a jeho filosofická antropologie v 60. letech XX. století

Disertační práce si klade za úkol analyzovat Machovcův přínos pro českou filosofickou antropologii 60. let XX. století. Autor metodologicky vychází z tradice fenomenologicky orientované filosofie výchovy, pozornost věnuje nejširšímu kontextu Machovcovy tvorby, rodinnému prostředí, povaze duchovních vlivů, které formovaly jeho myšlení, politicko-sociálním souvislostem, v nichž Machovec tvořil, učil a publikoval.

Strukturoval práci na několik oddílů: Machovcova role v marxisticko-křesťanském dialogu, základy jeho filosofické antropologie a etiky (sledované na nejvýznamnějších monografiích) a dále evropský rozměr Machovcova myšlení (především ve vztahu k Erichu Frommovi a Ernstu Blochovi). Dalším podstatným cílem práce, na němž autor průběžně pracuje zhruba od roku 2003 (první výstup byl 2005 v knize Mistr dialogu), je potom zrevidovat a zkompletovat Machovcovu bibliografii.

V tomto smyslu je práce i aktuální jako součást sjednoceného úsilí současné mladé generace, porozumět hlouběji duchovním zápasům české filosofie o vlastní podobu a tvář, které se odehrávaly v minulém století a jejichž významným protagonistou Milan Machovec nepochybně byl. Výhodou autora doktorské dizertace, a dlužno říci, že této výhody využil v práci dokonale, je, že měl možnost navštěvovat Machovcovy pozdní přednášky, s Machovcem a s lidmi z jeho okolí se sblížil, a že zachytil v práci také řadu Machovcových sebekritických vyjádření k vlastnímu dílu, názorům a životním postojům. V tom je práce historicky jedinečná, je svědectvím jednak konzistence osobní identity M. Machovce a také je svědectvím o opravdovosti a poctivosti jeho filosofického hledání (autor dizertace to označuje jako pohyb od citového prolnutí s komunistickými ideály sociální spravedlnosti ke kritickému postoji vůči reálnému provozu socialistického režimu).

Práce ukazuje, jak Machovec dokázal na historické materii (studie o Dobrovském, o Palackém, o Masarykovi, o Augustinovi) reflektovat podstatné problémy své současnosti, jak na příkladech významných mravních osobností filosofického, etického a kulturního života ukazoval cestu možné morální obrody současnosti. Velkou devizou Machovcova projevu byla schopnost jasně, strukturovaně, často v symbolických konceptech ukazovat vnitřní napětí duchovních, sociálních i politických pohybů. S tím se také pojila schopnost popularizace filosofie, nešlo o pokleslou formu zjednodušení, nýbrž o pokus o kultivaci filosofického myšlení v kontextu myšlení věcně odborného charakteru.

Disertace splnila cíl, který si autor v úvodu předsevzal, metody práce – historicko-systematický pohled na významnou osobnost českého filosofického myšlení v peripetiích sociálních, politických a duchovních zápasů 60. let jsou přiměřené materii.

Výsledkem dizertace je nový pohled na řadu otázek spjatých s filosofickou antropologií M. Machovce – problém vlivu existencialismu na české filosofické myšlení, Machovcova existenciální východiska porozumění Masarykovi a Augustinovi. Zde jde o zachycení polemiky s Patočkou, a další osudy dialogu v pojetí dnešních myslitelů Koháka, Hejdánka ad.

Práce se řadí k sérii studií o české filosofii 20. století, přispívá k porozumění složitým podmínkám, v nichž se rodila česká verze filosofie dialogu, u Machovce mezi marxismem a náboženstvím. Práce uvádí řadu dosud nepublikovaných hodnocení a sebehodnocení Machovce. Jediné, co je možno autorovi vytknout je snad příliš obdivný a „milující“ pohled žáka na jeho učitele, který prostupuje celým textem doktorské dizertace. Větší distance od milovaného učitele by nepochybně umožnila kritičtější hodnocení a nebo pronikavější

analýzu filosofických myšlenek autora. Nicméně rozumím tomu, že práce prozrazuje i nepřímý charismatický vliv Machovce na posluchače.

K rozpravě navrhuji, aby doktorand rozvedl a na konkrétních textových analýzách blíže ozřejmil Machovcova antropologická východiska:

1. jeho pojetí „zasazení člověka do oceánu Života“ ,
2. vysvětlil Machovcovu představu „růstu k vyspělejšímu lidství“.

Disertace splňuje podmínky kladené na toto řízení. Doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 17. 6. 2011

doc. PhDr. Naděžda Pelcová, CSc.